

Stockholm den 13 maj 2015

R-2015/0308

Till Kulturdepartementet

Ku2015/455/RFS

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 18 februari 2015 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Återlämnande av olagligt utförda kulturföremål (Ds 2015:10).

I denna föreslås vissa ändringar i kulturmiljölagen (1988:950) (KML) för att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 om återlämnande av kulturföremål, som olovligen förts bort från en medlemsstats territorium m.m.

Innan dessa förslag kommenteras vill Advokatsamfundet ta tillfället i akt att lämna några övergripande allmänna synpunkter på den svenska kulturmiljölagstiftningen.

1. Allmänt om den svenska kulturmiljölagstiftningen

Den svenska kulturmiljölagstiftningen är, till skillnad mot den svenska naturmiljölagstiftningen, föråldrad både till innehåll och form. Kulturmiljölagen kan visserligen vid en första anblick ge intryck av att vara en modern lagstiftning. I själva verket är den dock ett osystematiskt och föga genomarbetat ihopklipp av flera gamla författningar. Regleringen i 4 kap. KML om kyrkliga kulturminnen går tillbaka ända till 1500-talet. Det torde vara få regleringar i den svenska rättsordningen, om ens någon, som överlevt så länge i sina grunddrag. Den genomgående utgångspunkten i KML är också ett föråldrat synsätt som utgår från enstaka objekt i stället för den totala miljön.

Skillnaden är stor mot naturmiljölagstiftningen som har den totala miljön som utgångspunkt. Naturmiljörätten regleras också genom modern genomarbetad lagstiftning och då främst miljöbalken från 1998.

Kulturmiljölagen var för några år sedan föremål för en offentlig utredning (SOU 2012:37). Denna följdes av viss ändrad lagstiftning (prop. 2012/13:96). Resultatet blev en besvikelse, då utredningen helt förbigick de grundläggande och strukturella problemen

med KML. Någon ordentlig bedömning gjordes inte heller om regleringen i KML i alla delar är förenlig med egendomsskyddet i regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Beträffande den sistnämnda frågan torde det stå klart att i vart fall tillämpningen av reglerna i 5 kap. KML i vissa fall torde strida mot överordnade normer.

Mot bakgrund av ovanstående anser Advokatsamfundet att tiden nu är mogen för att tillsätta en bred utredning för att göra en samlad och strukturell översyn av den svenska kulturmiljölagstiftningen. Målet bör vara att inordna de grundläggande reglerna i KML i miljöbalken. Denna balk bör omfatta grundläggande lagstiftning både för naturmiljö och kulturmiljö.

2. Direktiv 2014/60/EU om återlämnade av kulturföremål som olagligen förts bort från en medlemsstats territorium

Eftersom Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/60/EU av den 15 maj 2014 redan är beslutat och därmed skall implementeras i nationell lagstiftning är det föga meningsfullt att här lämna några synpunkter på det materiella innehållet i direktivet. Advokatsamfundet avstår därför från att lämna några sådana synpunkter.

3. Några särskilda frågor i eller med anledning av det remitterade förslaget

3.1 Definitionen av begreppet kulturföremål i 6 kap. 2 § KML

Med begreppet ”kulturföremål” i 6 kap. 2 § KML avses ”ett föremål som i den stat det förts bort från betraktas som en nationell skatt av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde enligt lagar eller administrativa förfaranden som är förenliga med artikel 36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt”.

På vilket sätt och vem som ska besluta vilka svenska föremål som ska anses som ”nationella skatter” måste klargöras. Detta förfarande måste vara rättssäkert och får inte diskriminera nationella skatter som ägs av enskilda rättssubjekt.

3.2 Kriterier för vederbörlig omsorg och uppmärksamhet i 6 kap. 7 § KML

Det bör klargöras hur de detaljerade kriterierna i 6 kap. 7 § KML för ”vederbörlig omsorg och uppmärksamhet” förhåller sig till vad som föreskrivs i och följer av lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre.

Anne Ramberg/

genom Maria Billing